

LAUSUNTO

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

Erilaisten oppijoiden liitto ry

9.12.2024

Luku 4 Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri

Lukuun päivitetyt uudet kirjaukset ovat pääasiassa hyviä täsmennyksiä.

Tärkeänä lisäyksenä lukuun tulisi kirjata painokkaasti turvallisen oppimisilmapiirin luomisen välttämättömyys koulun jokapäiväisessä arjessa sekä kaikissa oppimisympäristöissä ja oppimistilanteissa. Kokonaisvaltainen turvallisuuden tunne, joka muodostuu sekä fyysisestä että psyykkisestä turvallisuudesta ja jota häpeän ja huonommuuden tunteet tai kiusaamisen kokemukset eivät heikennä, on hyvinvoinnin ja oppimisen perusedellytys. Turvallisuuden tunteen puute estää oppimista, vaikka muut edellytykset olisivat kunnossa. Erityisesti oppilailla, joilla on oppimisessa joltain osin vaikeuksia ja kokemus omasta erilaisuudesta vahva, turvallisuuden tunne on usein puutteellinen tai heikko. Toimintakulttuurin luomiseen ja kehittämiseen pitäisikin sisältyä keskeisenä päämääränä kaikille oppijoille turvallisen yhteisön ja ilmapiirin luominen, ja tämä pitäisi kirjata opetussuunnitelman perusteisiin nykyistä vahvemmin.

Luvun 4.2.3 viimeisessä lauseessa todetaan, että tieto- ja viestintäteknologiaa käytetään edistämään vuorovaikutusta sekä työskentelyn moniaistisuutta ja monikanavaisuutta. Tässä olisi tärkeää painottaa, että perusopetuksessa tulee aktiivisesti seurata teknologisten laitteiden, ohjelmien ja sovellusten kehitystä sekä hyödyntää niitä tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan oppimisen apuvälineinä. Moni lapsi ja nuori, jolla on oppimisvaikeuksia tai neuropsykiatrisista ominaisuuksista johtuvia oppimisen ja/tai koulunkäynnin vaikeuksia hyötyy huomattavasti tietokoneista ja mobiililaitteista löytyvistä tieto- ja viestintäteknologisista ratkaisuista ja voi käyttää niitä oppimisen ja koulunkäynnin apuvälineinä. Tämä oppimista ja opetusta edistävä tieto- ja viestintäteknologian käyttö tulee erottaa niiden oppimista ja opetusta häiritsevästä käytöstä. Tieto- ja viestintäteknologiset laitteet ohjelmineen ja sovelluksineen ovat osalle oppilaista suureksi avuksi oppimisessa ja koulunkäynnissä, vaikka enemmistö ei niitä samassa määrin tarvitse.

Tieto ja ymmärrys digitaalisista ohjelmista ja sovelluksista on perusopetuksessa vielä hyvin puutteellista, ja on tärkeää, että opettajat saavat tässä riittävästi täydennyskoulutusta. Vauhdilla digitalisoituvassa maailmassa on välttämätöntä, että lapset ja nuoret saavat jo perusopetuksessa asiantuntevaa ohjausta digitaalisten laitteiden vastuulliseen, sosiaalisia taitoja ja oppimista edistävään käyttöön. Kouluissa tulee aktiivisesti perehtyä näihin monenlaisiin oppimista tukeviin välineisiin ja tuoda niiden yksilöllisten tarpeiden mukainen käyttö osaksi koulujen toimintakulttuuria.

Luvun 4.2.6 ensimmäiseen lauseeseen olisi hyvä lisätä moninaisuuden arvostaminen: "Oppiva yhteisö edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa ja arvostaa moninaisuutta."

Luvussa 4.3.1 olisi tärkeää painottaa, että oppimisympäristöt vaikuttavat aivan keskeisesti siihen, miten lapset ja nuoret niissä oppivat. Luonnokseen kirjattu lause ”oppimisympäristöillä voidaan tukea oppimisen ja koulunkäynnin edellytyksiä ja oppilaille tarjottavaa tukea” on liian kevyt ja epämääräinen. OPS:ssa tulisi todeta selkeämmin ja yksiselitteisemmin, että koulujen tulee tarjota jokaiselle oppijalle oppimisympäristöjä, joissa hän voi opiskella ja oppia ylikuormittumatta kognitiivisesti tai sosiaalisesti. Oppimisympäristöjen toimivuutta tulee aktiivisesti arvioida ja kehittää myös ja erityisesti oppimisvaikeuksia omaavien ja neurokirjoon kuuluvien lasten ja nuorten tarpeiden näkökulmasta.

Luvun viimeiseen lauseeseen olisi tässäkin kohtaa hyvä lisätä moninaisuuden ymmärtäminen ja arvostaminen: ”Hyvä työrauha sekä ystävällinen, kiireetön ja moninaisuutta ymmärtävä ja arvostava ilmapiiri tukevat oppimista.”

Myös luvussa 4.3.2 olisi tärkeää nostaa esiin oppimisen fyysiset ja digitaaliset apuvälineet (tietokoneissa ja mobiililaitteissa olevat ohjelmat ja sovellukset) ja niiden hyödyntäminen oppimisen ja koulunkäynnin tukena.

Luvussa 4.4 käytetty käsite ”opetuksen eheyttäminen” ei avaudu tässä asiayhteydessä helposti ja siitä herää negatiivinen mielleyhtymä joidenkin uskonnollisten yhteisöjen harjoittamiin ”eheytyshoitoihin”. Käsite ei vaikuta tässä tarpeelliselta, vaan asia ja tarkoitus tulevat ymmärretyiksi pelkästään ”monialaiset oppimiskokonaisuudet” -käsitteen avulla. Luvun otsikko olisi parempi ilman ”eheyttäminen” -sanaa: ”Opetuksen toteuttaminen monialaisina oppimiskokonaisuuksina”. Samoin kaikissa muissa tekstin kohdissa eheyttäminen-sanan voisi jättää pois tai korvata käsitteellä monialaiset oppimiskokonaisuudet.

Luku 5 ---

Luku 6 Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa

Luvussa 6.1 tulisi painottaa vahvemmin, että oppilaille tulee aktiivisesti järjestää mahdollisuus osoittaa osaamisensa itselle sopivalla tavalla. Luonnokseen on kirjattu: ”Oppilaiden erilaiset tavat oppia ja työskennellä otetaan huomioon ja huolehditaan siitä, ettei osaamisen osoittamiselle ole esteitä.” Tämä ilmaus on liian kevyt ja epämääräinen eikä velvoita koulua aktiivisesti järjestämään oppilaille erilaisia, tarpeen mukaisia osaamisen osoittamisen tapoja.

Luku 7 Oppimisen ja koulunkäynnin tuki

Luku on oppimisen tuen osalta pääosin hyvin ja selkeästi kirjoitettu. Sen sijaan koulunkäynnin tuki jää liian vähälle huomiolle, ja luonnoksesta puuttuu konkreettisia esityksiä koulunkäynnin tuen toteuttamiseen.

7.3

Yleisen tukiopetuksen tavoitteet ja sisältö -otsikon alla oleva teksti kaipaa täsmennystä. Siinä todetaan, että "osana yleistä tukiopetusta oppilaalle opetetaan oppimaan oppimisen taitoja, oppimisstrategioita ja opiskelutapoja, jotka tukevat hänen oppimistaan". Näiden taitojen opettamisen pitäisi kuitenkin kuulua jo ihan yleisopetukseen, jolloin tukiopetuksessa näitä taitoja oletettavasti syvennetään tai kerrataan. Tämä olisi hyvä täsmentää tekstiin.

Kappaleen viimeinen lause ei avaudu. Mitä tarkoittaa, että " ... sillä voidaan tukea myös laajalajaisen osaamisen tavoitteita"?

7.4.

Luvun toiseen kappaleeseen on kirjattu, että "oppilas ja hänen huoltajansa voivat myös tuoda esiin havaintonsa ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävydestä". Tässä tarkoituksenmukaisempi muotoilu olisi "oppilasta ja hänen huoltajaansa kannustetaan tuomaan esiin havaintonsa ja kokemuksensa ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävydestä" tai "oppilaalta ja hänen huoltajaltaan kysytään heidän havaintojaan ja kokemuksiaan ryhmäkohtaisten tukimuotojen riittävydestä".

Luvun 7.4.1 ensimmäisessä kappaleessa todetaan, että "opetuskielen oppimisen varhainen vaihe, poissaolot, motivaation puute, puutteellinen opiskelutekniikka tai käyttäytymisellä reagointi eivät voi lähtökohtaisesti olla peruste oppilaskohtaiselle tuen tarpeelle."

Mitä tämä käytännössä tarkoittaa? Poissaolojen, motivaation puutteen, puutteellisen opiskelutekniikan ja käyttäytymisellä reagoinnin taustalla on aina joku syy, joka tulee löytää. Ei voi olla perusteltua evätä oppilaalta oikeus oppilaskohtaiseen tukeen, jos edellä mainittujen oppimisen esteiden takia hänen koulunkäyntinsä, opiskelunsa ja oppimisensa ja perusopetuksen tavoitteiden saavuttaminen vaikeutuu. Tällaista kirjausta ei ole esitetty perusopetuslaissa, minkä takia se opetussuunnitelman perusteissa vaikuttaa paitsi täysin perusteettomalta myös oppilaiden oikeuksien vastaiselta.

YLEISTÄ

Opetussuunnitelman perusteissa tulisi painottaa vielä paljon luonnoksessa esitettyä vahvemmin saavutettavuuden ja esteettömyyden edistäminen. Saavutettavuus, jota ei sanana edes mainita luonnoksessa, tulee varmistaa sekä oppimateriaalien että tieto- ja viestintäteknologian osalta, mikä edellyttää monipuolisten ja monikanavaisten välineiden ja materiaalien käyttöä ja tarjoamista oppilaille, mukaan lukien selkomateriaalit niitä tarvitseville.

Perusopetuksen saavutettavuuden ja esteettömyyden edistämässä tulee kuulla aktiivisesti lapsia ja nuoria sekä heidän huoltajiaan, ja tämä tulisi nostaa opetussuunnitelman perusteissa vahvemmin esiin. Lasten ja nuorten sekä heidän huoltajiensa kokemukset ja näkemykset hyvinvointia, oppimista ja koulunkäyntiä edistävästä käytännöistä ja oppimisympäristöistä ovat ensiarvoisen tärkeitä yksilöllisen ja yhteisöllisen hyvinvoinnin ja oppimisen edistämässä.